

کتاب ملی

دندانپزشکی کودکان

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور	: کتاب ملی دندانپزشکی کودکان / دبیر کمیته راهبردی و سرپرست نویسندگان عباس مکارم.
مشخصات نشر	: تهران : جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۲ ص: مصور (رنگی)، جدول (رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۸۰۸-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: دندان پزشکی کودکان
موضوع	: کودکان -- بهداشت دهان و دندان
شناسه افزوده	: مکارم، عباس، ۱۳۳۰ -
شناسه افزوده	: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات
رده بندی کنگره	: ۶۱۷/۶۴۵ : RK۵۵/ک۹ک۲۳ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۶۱۷/۶۴۵
شماره کتابشناس ملی	: ۴۰۱۰۱۸۶

نام کتاب: کتاب ملی دندانپزشکی کودکان

دبیر کمیته راهبردی و سرپرست نویسندگان: دکتر عباس مکارم

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: پاییز ۱۳۹۴

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

صفحه آرائی: فائزه عباسی

طرح جلد: ساسان رجبی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۸۰۸-۳

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

حق چاپ و تکثیر برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی محفوظ است. هیچ بخشی از این کتاب، بدون اجازه مکتوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی، از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیک، فیلم و صدا نمی‌باشد. این اثر تحت پوشش قانون حمایت از مولفان و مصنفان ایران قرار دارد.

انتقادات و پیشنهادات خود را با دبیرخانه دائمی کتاب‌های درسی دندان پزشکی (مستقر در دبیرخانه شورای آموزش دندان پزشکی و تخصصی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) از طریق نشانی ذیل ارسال نمایند. iridentbook@behdasht.gov.ir

اخلاق و تعهد حرفه‌ای

طبابت پلی میان علم و جامعه است و تعهد حرفه‌ای پایه این پل است. به کارگیری اطلاعات علمی و مهارت‌های وابسته، برای برقراری سلامت انسانی یک وظیفه حیاتی در حرف بالینی است و در این رابطه نقش آفرینان گروه پزشکی عوامل بسیار مهم و غیرقابل جایگزین هستند. لذا باید به وضوح بدانند که علاوه بر دانش و آموزش‌های لازم عملی و تکنیکی، نیاز به آموختن و اجرای بسیاری از مطالب دیگر در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی و خصوصاً اهلیت حرفه پزشکی دارند. بر همین اساس در فرهنگ کهن ما به صاحبان حرفه طب، حکیم می‌گفته‌اند. حکیم بیماری را معالجه نمی‌کند بلکه او خطری مداوای انسانی را به عهده داشته که به بیماری مبتلا گردیده است. بنابراین، نظر به لزوم حفظ جایگاه و قداست مشاغل پزشکی در جامعه، ما دندانپزشکان ایرانی نیز، بر اساس سواد بین‌المللی، متعهد به رعایت اخلاق حرفه‌ای هستیم. صادقانه می‌کوشیم و جنان و اصول اخلاق حرفه‌ای، راه‌نمای ما باشند. نشان حرفه خود و اعتماد جامعه‌مان به این حرفه را نگهداری کنیم. گفتار و کرداری در پیش می‌گیریم که بتوان آن را الگویی برای سلوک اجتماعی برشمرد و پیوسته خود را به دانش و مهارت‌های نوین مجهز کرده و آموختن را هرگز فرو نمی‌گذاریم.

در مواجهه با بیمارانمان

به آنان بردبارانه گوش فرا می‌دهیم و برای شنیدن دغدغه‌های آنان زمان کافی اختصاص می‌دهیم. برای آنها این حق را قائل می‌شویم که در انتخاب روش درمانی، خود را بیان و نقش خود را ایفا کنند. به اعتقادات، مذهب، فرهنگ و سبک زندگی‌شان احترام می‌گذاریم. غارغ از آنها، خردمندانه به کار درمان خود می‌پردازیم. با طبابت شرافتمندانه، اعتماد بیماران به خود را با حفظ حریم گوه‌ری پاس داشته و همواره مصالح بیمار را بر ترجیحات مالی خود مقدم و حاکم می‌دانیم. خود را از خطا میرا نمی‌دانیم، مسئولیت اشتباهات درمانی خود را می‌پذیریم و برای اصلاح یا رفع عیب می‌کوشیم. تنها به کاری دست می‌زنیم که در آن شایستگی و تبحر کافی داریم. آنچه برای ارتقاء سلامت دهان و درمان دندانپزشکی مراجعین از ما ساخته است را بدون کوتاهی انجام می‌دهیم و متعهدانه کرامت بیمارمان را فراتر از توانایی او در پرداخت هزینه‌ها پاس می‌داریم.

در مواجهه با همکارانمان

اختلاف نظرها را می‌پذیریم، برای یکدیگر احترام قائلیم و فراموش نمی‌کنیم همکاران نیز چون خود ما جاذب‌الخطاست. آبروی همکارانمان را همچون حیثیت خود پاس می‌داریم و مشاوره و ارجاع را بسان دو امتیاز ویژه صنفی قدر می‌دانیم.

مقدمه وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

بسمه تعالی

آموزش در رشته دندانپزشکی در راستای توسعه و تعمیق دو مقوله علم و مهارت است که در صورت تناسب با نیازهای هر جامعه می‌تواند به عنوان فعالیتی هدفمند توصیف گردد.

بهره‌مندی از سلامت دهان و دندان جامعه نیز باید متناسب با توسعه و پیشرفت‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌های کشور صورت گیرد تا بدین ترتیب اهداف و اولویت‌های حوزه سلامت دهان متوازن شود. تعین امری تعیین گردد. تقویت نگرش سلامت محور نیز مستلزم تصحیح مستمر شیوه‌های توانمندسازی نیروی انسانی این حوزه است که آن نیز تلاش مضاعف صاحبان این حرفه را می‌طلبد تا با ایجاد فرصت و سبب مشارکت گروه‌های هدف جامعه، سهم و نقشی درخور یک الگو را ارائه دهند.

دبیرخانه شورای آموزش دندانپزشکی، به نفع ملی، به منظور ارج نهادن به خلاقیت و فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی صاحبان رشته‌های مختلف این حرفه، با بهره‌گیری از توانمندی و قابلیت‌های علمی همکاران علاقمند از دانشکده‌های دندانپزشکی سراسر کشور و با جلب مشارکت ظرفیت‌های موجود، زمینه‌تأمین، رشد و تعالی این مهم را فراهم آورده است.

پیام اصلی در تدوین کتب مرجع ملی دندانپزشکی، ملی، دهان‌دهی میان اجزاء و عناصر منابع علمی جهانی با اطلاعات بومی در ساختاری استاندارد جهت تأمین دانش‌آموزی به علوم کامل و فراگیر در رشته‌های متفاوت دندانپزشکی در ایران است.

ضمن تشکر فراوان از همه اساتیدی که در تدوین این مجموعه ارزشمند، شایسته‌اند، امید است مجموعه حاضر در جهت ایجاد نگرش سلامت محور و ارتقاء سطح دانش و مهارت دهان در جامعه مؤثر واقع گردد.

دکتر سید حسن هاشمی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مقدمه معاون محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی بر طبق قانون مصوب مجلس شورای اسلامی، علاوه بر مسئولیت و تولید بهداشت و درمان در کشور جمهوری اسلامی ایران، متولی آموزش عالی در حوزه سلامت و علوم میان رشته‌ای مرتبط با سلامت نیز می‌باشد که خوشبختانه، دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب شکوهمند اسلامی در زمینه آموزش عالی و تربیت منابع انسانی بخش سلامت چشم‌گیر، ملموس و افتخارآمیز بوده است.

در دوره گذشته دهه گذشته دانشگاه‌های علوم پزشکی در بخش آموزش و پژوهش تلاش و فعالیت‌های شایان و موثری انجام دادند که ماحصل آن به گواهی آمارهای منتشره توسط سازمان‌ها و نهادهای داخلی و خارجی، رشد سهم جمهوری اسلامی ایران در تولید علم در جهان می‌باشد. بر اساس همین بررسی‌ها، علم دندانپزشکی در انتشار نتایج پژوهش‌های انجام شده و آموزش دندانپزشکی از جای به جای بهتر برخوردار بوده است. تحولات در رشته دندانپزشکی و تخصص‌های مربوطه در سال‌های اخیر شرایط جدیدی را رقم زده، که نیازمند توجه جدی به آنها جهت برنامه‌ریزی‌های آتی است.

در راستای تدوین برنامه تحول آموزش عالی حوزه سلامت، تدوین کتب مرجع ملی در راستای بومی‌سازی دانش موجود در حیطه‌های مختلف به عنوان یکی از راهبردهای این برنامه مورد حمایت قرار خواهد گرفت. در همین راستا و با عنایت به اهمیت کتب مرجع در پیچ‌وخم‌های انتشار یافته و همچنین پاسداشت زبان فارسی به عنوان نماد هویت ملی، دبیرخانه شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی، برنامه‌ریزی و مدیریت تألیف کتب مرجع ملی دندانپزشکی را به عنوان یک اولویت در سیاست‌های این دبیرخانه مورد توجه قرار داده و اکنون با گذشت کمتر از دو سال، با تأیید مسئولان شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی و اعضای محترم هیئت علمی دانشکده‌های دندانپزشکی سراسر کشور، تألیف و انتشار سلسله کتب مرجع ملی دندانپزشکی عمومی تحقق یافته است.

اینجانب ضمن تشکر از جناب آقای دکتر ضیایی معاونت محترم آموزشی سابق وزارت متبوع که حمایت‌های ویژه‌ای از این حرکت علمی داشته و همچنین تقدیر از تلاش‌های ارزشمند جناب آقای دکتر عسگری دبیر محترم شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی، از کلیه اساتید محترم دست‌اندرکار این اقدام علمی و ملی قدردانی نموده و توفیق همگان را در راه اعتلای نظام سلامت کشور از خداوند متعال خواستارم.

دکتر باقر لاریجانی
معاون آموزشی

مقدمه دبیر محترم شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یا حمد و سپاس پروردگار متعال و درود بر پیامبر عظیم الشان و خاندان مطهرش،
اکنون که به حول و قوه الهی، کار نگارش و چاپ کتب مرجع ملی دندانپزشکی عمومی به سرانجام
رسیده و این کتاب در اختیار علاقمندان قرار می گیرد، طلیعه گفتار را به حدیثی از امام صادق علیه
السلام منسب کنیم، فرمودند:
مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَ تَمَلَّكَهُ وَ عَلَّمَ لِهْ دَعَى فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ عَظِيمًا فَقِيلَ: تَعَلَّمَ لِهْ وَ عَمِلَ لِهْ
وَ عَمِلَ لِهْ؛

هر کس برای خدا سبب بیاموزد و به آن عمل کند و به دیگران آموزش دهد، در ملکوت آسمان ها
به بزرگی یاد شود و گویند: برای او امورات و برای خدا عمل کرد و برای خدا آموزش داد (الذریعه
الی حافظ الشریعه ج ۱، ص ۵۶).

یکی از الزامات مهم برای اطمینان از مساحت انجام کارهای بزرگ، این است که اقدامات انجام
شده، منبعث از اسناد بالادستی و شواهد علمی، پشتیبان باشند. بر طبق سند چشم انداز جمهوری
اسلامی ایران در افاق ۱۴۰۴ هجری شمسی، عنوان مهم ترین سند توسعه کلان کشور پس از
انقلاب اسلامی، ایران کشوری توسعه یافته با جایگاه اول علمی و فناوری در سطح منطقه است.
نقشه جامع علمی کشور نیز جمهوری اسلامی ایران را از سال ۱۴۰۴ در علم و فناوری، کشوری
می داند که در مرزهای دانش پیشتاز و در جهان دارای مرجعیت علمی است. حوزه معاونت آموزشی
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز در چشم انداز ۱۴۰۴، احراز جایگاه اول مرجعیت علمی
منطقه در آموزش علوم پزشکی را نشانه گرفته و دبیرخانه شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی،
در دوران دولت اعتدال، تدبیر و امید، تدوین کتب مرجع ملی دندانپزشکی عمومی را به عنوان یکی
از مهم ترین اهداف اصلی خود نشانه گرفته است.

بر اساس شواهد، کشور عزیزمان ایران در سال ۲۰۱۳ میلادی در حوزه علوم پزشکی و دندانپزشکی
در میان کشورهای منطقه خاورمیانه در مقام دوم قرار دارد. اما وقتی این رتبه بندی در میان تمامی
کشورهای دنیا صورت می پذیرد، کشور ما در حوزه علوم پزشکی در رتبه بیستم و در علوم دندانپزشکی
در رتبه دوازدهم جهانی قرار می گیرد، که برای دندانپزشکی کشور جای بسی افتخار است. این
موضوع نشانگر وجود ظرفیتهای علمی مناسب و مکفی در حوزه علوم دندانپزشکی است که از
شروط لازم برای مرجعیت علمی در این گستره تلقی می گردد.

مشارکت بیش از ششصد تن از اساتید محترم در امر نگارش کتب مرجع دندانپزشکی عمومی،

اهتمام ویژه و عزم راسخ نظام آموزش علوم دندانپزشکی به مقوله مرجعیت علمی را به شایستگی رساند نمود، به نحوی که نگارش متون این کتب که از خرداد ماه ۱۳۹۳ آغاز گردیده بود پیش از پایان سال ۹۳ به سرانجام و کار نشر آنها در نیمه اول سال ۹۴ به پایان رسید.

مید می رود که این «جهاد عتیق» که در سایه الطاف باری تعالی و با همت همه دست اندرکاران، مایه ای برای مبادات تمام آموزش دندانپزشکی کشور محسوب می شود، در سال های آینده استمرار یافته و به اتمام تحقیقات پایه و کاربردی را توسعه، عملکرد نظام آموزش دندانپزشکی را ارتقا، ارائه خدمات سلامت دهان به مردم شریف را تقویت و جایگاه جهانی کشور عزیزمان ایران را در حوزه علوم دندانپزشکی آلی بخشد.

دکتر سعید عسگری
-بیر شریک آموزش دندانپزشکی و تخصصی-

پیام دبیر کمیته راهبردی و سرپرست گروه نویسندگان کتاب ملی دندانپزشکی کودکان

بسم الله الرحمن الرحيم

نهضت علمی دانشگاه‌های کشور در سال‌های اخیر رشد شتابنده‌ای گرفته است. و به لطف و همت همکاران عالی‌رتبه، مهم در حوزه دندانپزشکی کودکان نیز منجر به اقدامات ارزنده‌ای من جمله، تألیف اثر حاضر دیده‌اند. حاصل این تلاش به عنوان اولین مرجع تألیفی داخلی در زمینه دندانپزشکی کودکان منتشر می‌گردد. مخاطب اثر، در گام اول دانشجویان دوره دندانپزشکی عمومی و در مرحله بعد سایر فراگیران علاقه‌مند خواهد بود.

جا دارد از همکاری صمیمانه استادان محترم کمیته راهبردی دندانپزشکی کودکان (آقایان دکتر: حسین افشار، ناصر اصل امین آبادی، قاسم اناری، حمید رضا پور اسلامی، ابراهیم جباری فر و خانم دکتر رزا حقگو) و کلیه اساتید ارجمندی که در تألیف اصول مختلف این کتاب همت گماشته‌اند تقدیر و تشکر گردد. همچنین از کلیه همکاران و اساتید سرپرست دندانپزشکی کودکان سراسر کشور که در اصلاحات آینده این کتاب همکاران خود را راهنمایی و مساعد نمود و خود نیز در چاپ‌های بعدی از نویسندگان آن خواهند بود پیشاپیش تشکر می‌شود.

از سرکار خانم دکتر قدوسی مسئول محترم پیگیری کتب مرجع دندانپزشکی که با صبر و تحمل ناملايمات ناشی از مشکلات کار تیمی مسئولیت خود را به انتها رساندند تشکر می‌شود. همچنین از همکاری و مساعدت، خانم دکتر عاطفه ناصح دانشجوی تخصصی دندانپزشکی کودکان در مقابله متن و مقالات فصل هفت کتاب و همچنین استادان اهداکننده تصاویر فصول مختلف، از جمله آقایان: دکتر رضا طالبی متخصص دندانپزشکی کودکان و دکتر حمید جعفرزاده باکوئی متخصص اندودنتیکس تشکر می‌گردد.

بی‌گمان این اثر به عنوان اولین تجربه کار تیمی گروه دندانپزشکی کودکان نیاز به نقد علمی و منصفانه همه اساتید و همکاران دانشمند و صاحب نظر در این حوزه خواهد داشت، لذا خاضعانه درخواست می‌شود تا نقطه نظرات اصلاحی خود را جهت اعمال در ویرایش‌های آتی به آدرس پست الکترونیک irdentbook@behdasht.gov.ir و makarema@mums.ac.ir مطرح فرمایید.

امید است این اثر پاسخگوی بایدهای یادگیری (Must be learned) دانشجویان رشته

دندانپزشکی در حیطه دندانپزشکی کودکان باشد.
در پایان این کتاب را اهداء می کنیم به استاد فرهیخته دندانپزشکی کودکان دانشگاه اصفهان،
دکتر ابراهیم جباری فر، یار همراهمان که آخرین ویرایش فصل ۱۳ کتاب را از کنار خانه خدا برایمان
ارسال نموده و در فاجعه غم انگیز امسال مکه معظمه و سرزمین منا به سوی پروردگار هجرت نمود
و ما را تنها گذاشت. باش گرامی و روحش شاد باد.

دکتر عباس مکارم

فصل ۱: مقدمه، تعریف و آشنایی با رشته دندانپزشکی کودکان.....	۱۹
فصل ۲: تشخیص و طرح درمان در دندانپزشکی کودکان.....	۳۹
فصل ۳: رادیوگرافی در دندانپزشکی کودکان.....	۴۹
فصل ۴: رشد و تکامل دندان‌ها، اختلالات رشدی- تکاملی و اکتسابی حفره دهان و رویش.....	۵۹
فصل ۵: معاینه روانشناختی تکامل و روش‌های هدایت رفتاری کودکان در دندانپزشکی.....	۸۷
فصل ۶: روش‌های کنترل درد در دندانپزشکی کودکان و چگونگی تشخیص آن.....	۱۱۷
فصل ۷: بوسیدگی دندان و عکسبرداری از آن در کودکان.....	۱۲۷
فصل ۸: ترمیم‌ها در دندان - پیرانه - حفظه کارانه در دندانپزشکی کودکان.....	۱۶۳
فصل ۹: اصول ترمیم دندان‌های شیری و دائمی جوان.....	۱۷۵
فصل ۱۰: درمان پالپ دندان‌های کودکان.....	۲۱۳
فصل ۱۱: تومورها و کیست‌ها و ضایعات بافت نرم سخت شایع در دوران کودکی.....	۲۴۱
فصل ۱۲: لته و بیماری‌های پریودونتال درمان آنها در کودکان.....	۲۵۷
فصل ۱۳: درمان دندانپزشکی کودکان با شرایط ناته‌ها.....	۲۷۷
فصل ۱۴: آکلوزن در کودکان و نوجوانان.....	۳۱۱
فصل ۱۵: فضاهای قوس دندانی و اهمیت حفظ آن در سیستم دندانی اول و مختلط (Space Maintenance).....	۳۳۳
فصل ۱۶: اصول و مبانی جراحی دهان و دندان در کودکان.....	۳۳۹
فصل ۱۷: اورژانس‌های پزشکی در دندانپزشکی کودکان.....	۳۵۱
فصل ۱۸: صدمات ناشی از ضربه دندانی در کودکان.....	۳۶۳
فصل ۱۹: عادات دهانی در کودکان.....	۳۹۱